

Rok akademicki:

2014/15

Jednostka prowadząca:

Instytut Historii Sztuki i Kultury WHiDK

Kierunek:

Historia sztuki

Moduł:

moduł 2

Poziom:

studia drugiego stopnia (magisterskie uzupełniające), stacjonarne

Nazwa przedmiotu:

Ochrona dziedzictwa sakralnego

Nazwa szczegółowa przedmiotu:

Ochrona dziedzictwa sakralnego (Moduł II)

Język:

PL

Typ przedmiotu:

przedmiot modułowy

Przedmiot obieralny:

nie

Rok studiów, semestr:

rok I, semestr zimowy

Wymiar:

wykład: 30 godz.

Punkty ECTS:

wykład: 3

Forma zaliczenia:

wykład: zaliczenie z oceną

Prowadzący:

wykład: dr Andrzej Siwek;

Koordinator sylabusu:

dr Andrzej Siwek

Sylabus dostępny w ramach:

- [Ochrona dziedzictwa sakralnego](#) [na kierunku:] [moduł 2](#) (Hsz_m2), studia drugiego stopnia (magisterskie uzupełniające), stacjonarne, I rok, semestr zimowy
 - [prowadzący wykład:30h/zo/3ECTS]: dr Andrzej Siwek;

Wymagania wstępne:

Znajomość historii powszechnej i polskiej w zakresie przewidzianym w programie szkoły średniej. Podstawowa wiedza na temat religii, w tym chrześcijaństwa i katolicyzmu.

Cele:

Zapoznanie słuchaczy z teoretycznymi i praktycznymi uwarunkowaniami ochrony i konserwacji materialnego dziedzictwa kultury i sztuki sakralnej, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki Kościoła Katolickiego.

Treści kształcenia:**T.1 - MATERIAŁ HISTORYCZNY I TEORETYCZNY**

—Prezentacja pojęć ogólnych: architektura i sztuka sakralna, kultura materialna i duchowa, opieka, ochrona, konserwacja.

—Opieka i ochrona pamiątek i zabytków sztuki w ramach chrześcijaństwa (antykwizm – średniowiecze – era nowożytna), ze szczególnym uwzględnieniem dzieł Kościoła Katolickiego oraz sytuacji w Polsce.

—Nowoczesny „świecki” kult zabytków. Ochrona zabytków i pamiątek historycznych od Oświecenia po nasze czasy

—Rozwój teorii ochrony i konserwacji zabytków: regulacje prawne i teorie konserwacji oraz konserwacji sztuki sakralnej.

—Ochrona zabytków sztuki sakralnej w Polsce epoki porzecznej, w II RP i po II Wojnie Światowej. Aspekty teoretyczne i praktyczne

—Instytucje odpowiedzialne za ochronę i konserwację zabytków sztuki i kultury.

*Regulacje prawne dotyczące ochrony zabytków w Europie i Polsce.

*Państwo – właściciele prywatni – Kościoły i związki wyznaniowe –instytucje i organizacje.

*Tryb działania: kolektywne decyzje na podstawie stosownych projektów / programów o interdyscyplinarnym charakterze.

*Konserwatorzy z urzędu, konserwatorzy praktycy.

*System przygotowania zawodowego jednych i drugich (szkolnictwo konserwatorskie w Polsce i na świecie).

T.2 - PRAKTYKA OCHRONY ZABYTEKÓW KULTURY I SZTUKI SAKRALNEJ

—Zabytek sztuki: definicja i specyfika jego „sakralna”

*Kontekst historyczny, artystyczny i przestrzenny (od obiektu do strefy ochronnej).

*Funkcja i jej przemiany.

*Oryginał, przemiany, nawarstwienia.

*Substancja materialna i jej walory (świadectwo oryginału)

*Patyna i jej wartość.

*Przyczyny zmian i degradacji (proces dziejowy, żywioły, człowiek, cywilizacja)

*Zespołu przestrzennego (z uwzględnieniem krajobrazu)

*Budowli (z uwzględnieniem otoczenia: zieleni, cmentarza itd.)

*Wyposażenia i dekoracji

*Przedmiotów związanych z liturgią

*Formy degradacji za sprawą człowieka: zaniedbanie, brak środków, fachowości, omijanie procedur, nadużycia „artystyczne”, manipulacje motywowane ideologicznie w odniesieniu do:

—Przeciwdziałanie degradacji i zniszczeniom w sferze materialnej

—Przeciwdziałanie zniszczeniom i degradacji w sferze intelektualnej i duchowej.

—Aranżacja budowli sakralnej (starej i nowej): nowe elementy i ich współgranie ze starymi na zewnątrz i wewnątrz. Działania fachowe i nefachowe. Zmiany funkcji a zmiany estetyki.

—Ochrona zabytkowego kościoła, klasztoru, kaplicy itd. (modele działania)

—Opieka „codzienna” nad budowlą kościelną – kolejność działania: fundamenty, dachy, ściany. Dbłość o statykę. Zabezpieczenia przeciwpożarowe, antywłamaniowe, ochrona przed wilgocią, insektami, grzybami.

—Niezbędne materiały i informacje: pomiary, ekspertyzy, dokumentacja fotograficzna

—Destrukcja materiałów budowlanych, wedle jego specyfiki. Sposoby działania prewencyjnego i naprawczego.

*Drewno (różne techniki budowlane)

*Kamień (j. w.)

*Cegła (j. w.)

*Materiały nowoczesne.

—Konserwacja prewencyjna.

KONSERWACJA ZABYTKÓW I DZIEŁ SZTUKI

— Zabytek a społeczeństwo.

*Cele konserwatorów a ambicje i oczekiwania społeczeństwa oraz instytucji.

*Przygotowywanie argumentacji w sprawie ochrony zabytku i jej adresaci (urząd, władze kościelne, kler lokalny, parafianie).

—Konserwacja praktyczna – podstawowe cechy: odwracalność, aspekt społeczny, aspekt materiałowy, funkcja. Konserwacja jako sztuka.

—Konserwacja zrównowazona.

—Architekt – konserwator i konserwator dzieł sztuki.

—Konserwacja budowli sakralnej jako zadanie.

*Konieczne procedury urzędowe i merytoryczne.

*Niezbędne informacje i badania ich cele i zakres.

*Archeologiczne

*Architektoniczne

*„Branżowe”

*Badania z zakresu historii sztuki.

*Dokumentacja konserwatorska.

—Przygotowywania argumentacji i informowania gestorów, użytkowników, władz różnego rodzaju.

—Założenia konserwatorskie i ich ewentualne modyfikacje

*Zakres: otoczenie z zielenią, zespół, budowla, dekoracja i wyposażenie).

*Interdyscyplinarność prac a autorstwo koncepcji.

—Program konserwatorski i jego ewentualne modyfikacje (j.w.).

—Realizacja konserwacji budowli.

*kolejność działań i podział na etapy

*branże (budowlana, konstrukcyjna, wod-kan. elektryczna itd.)

*fachowość przeciwko amatorstwu

—Konserwacja dekoracji oraz wyposażenia.

*Aranżacja zabytkowych wnętrz kościelnych jako zadanie nadrzędne.

*Funkcja muzealna wnętrza zabytkowego kościoła (kaplicy).

*Konserwacja rzeźby i mebli kościelnych.

*Specyfika dzieł rzeźby (gatunki, materiały i techniki, funkcje przedmiotów artystycznych). Rodzaje zniszczeń.

*Konserwacja techniczna i konserwacja estetyczna (rekonstrukcje, rekompozycja, aranżacja)

*Konserwacja malowideł ściennych. Stosowane metody.

*Specyfika malarstwa: gatunki, rodzaje zniszczeń.

*Konserwacja techniczna

*Konserwacja estetyczna. Uzupełnienia, rekonstrukcje ich rodzaje i granice

*Rozwarstwianie

*Transfery

*Konserwacja malowideł sztalugowych (j. w.)

*Konserwacja witraży (j. w.).

*Konserwacja tkanin, dzieł złotnictwa, metaloplastyki i innych dzieł rzemiosła artystycznego.

—Budowle kościelne i sakralne wyłączone z kultu – metody postępowania.

—Zabytki sztuki sakralnej poza kultem. Funkcje muzeów.

*Sztuka sakralna w muzeach

*Muzea kościelne

Efekty kształcenia:

WIEDZA

W_1 Student ma pogłębioną wiedzę o specyfice przedmiotowej i metodologicznej historii sztuki, którą jest w stanie rozwijać i twórczo stosować w działalności profesjonalnej oraz zna terminologię z zakresu historii sztuki na poziomie rozszerzonym.

W_2 Student ma uporządkowaną, pogłębioną, prowadzącą do specjalizacji, szczegółową wiedzę z zakresu ochrony dziedzictwa sakralnego.

UMIEJĘTNOŚCI

U_1 Student potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i integrować informacje z zakresu historii sztuki z wykorzystaniem różnych źródeł oraz formułować na tej podstawie krytyczne sądy oraz posiada umiejętność integrowania wiedzy z różnych dyscyplin w zakresie historii sztuki oraz jej zastosowania w nietypowych sytuacjach profesjonalnych.

KOMPETENCJE

K_1 Student prawidłowo identyfikuje i rozstrzyga dylematy związane z wykonywaniem zawodu, rozumie konieczność przestrzegania norm etycznych w pracy historyka sztuki i popularyzacji wiedzy z zakresu historii sztuki.

Metody i narzędzia dydaktyczne:

M.1 Wykład

M.2 Prezentacja multimedialna

Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:

Ewaluacja wiedzy w czasie prowadzonych zajęć, zaliczenie z oceną.

Lektury podstawowe:

Marconi B., O sztuce konserwacji, Warszawa 1982;

Ślesieński W., Konserwacja zabytków sztuki, t. I-III, 1989;

Rymaszewski B. Klucze ochrony zabytków w Polsce, Warszawa 1992;

Edmund Małachowicz, Konserwacja i rewaloryzacja architektury w zespołach i krajobrazie, Wrocław 1994;

Pasierb J. S., Ochrona zabytków sztuki kościelnej (wyd. 2 i 3), Warszawa 1995, 2005;

Kadłuczka A., Ochrona zabytków architektury. Zarys doktryny i teorii, Kraków 2000;

Bogumiła J. Rouba, Pielęgnacja świątyni. Książka dla księży, Toruń 2000;

Brandi C., Teoria restauracji, Warszawa 2006;

Szmelter I., Współczesne teorie konserwacji i restauracji dóbr kultury, zarys zagadnień, „Ochrona Zabytków”, z. 2, 2006;

Małachowicz E., Konserwacja i rewaloryzacja architektury, Wrocław 2007;

Nosek E., Konserwacja zabytków metalowych, Kraków 2008 (wyd. Politechniki Krakowskiej).

Lektury uzupełniające:

Ślesieński W., Technika malarstwa. Materiały do malarstwa i konserwacji, Warszawa 1960;

Held J. S. Przeróbki i zniekształcenia dzieł sztuki, [w:] Białostocki J. [wyd.] Pojęcia, problemy, metody współczesnej nauki o sztuce, Warszawa 1976;

Frycz J., Rekonstrukcja zabytków architektury, jej sens i granice, „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, seria B, t. XLIII;

Ślesiński W., [red.] Słownik polskiej terminologii technik i technologii konserwacji malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej, „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, seria B, t. LXXVIII, 1986;

Hopliński J., Farby i spoiwa malarskie, Wrocław 1990;

Jan Białostocki, Historia sztuki i konserwatorstwo, [w:] Konserwator i zabytek. In memoria Jerzego Remera, red. Magdalena Gumkowska, Warszawa 1991;

Pasierb J. ks., Ochrona zabytków sztuki kościelnej, Wyd. 2 (i n.), Warszawa 1995;

Mazur Z., Wokół niemieckiego dziedzictwa kulturowego na Ziemiach Zachodnich i Północnych, Poznań 1997;

Ostaszewska M. [wyd.], Drogi współczesnej konserwacji. Aranżacja – ekspozycja – rekonstrukcja, „Studia i materiały Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie”, t. IX, 2000, cz. 2;

Czubek G., Kosiewski P., Dobra kultury i problemy własności. Doświadczenie Europy Środkowej po 1989, Warszawa 2005.

Pawłowska K., Swaryczewska M., Ochrona dziedzictwa kulturowego. Zarządzanie i partycypacja społeczna, Kraków 2002;

Korpala G., Autor – dzieło sztuki – konserwator – odbiorca, „Studia i materiały Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie”, t. XIII, 2004;

Ruiny zabytków sakralnych – ochrona i adaptacja do nowych funkcji, [materiały konferencji naukowej], Gubin 2008;

Szmygin B. [red.], Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych, Wrocław – Lublin 2009;

Dz. zb., Doktryny i realizacje konserwatorskie w świetle doświadczeń krakowskich ostatnich 30 lat, Kraków 2011.

Uwagi: